

Keskkonnaprogrammi taotluse kohustuslikud lisad

Taotluse kohustuslike lisade loetelu all on loetletud dokumendid, mis tuleb projekti rahastamise taotluse esitamisel KIKile esitada. Loetelu punktis 1 on välja toodud üldised nõuded, mis tuleb esitada olenemata programmist või projekti tüübist. Punktides 2–11 on loetletud kohustuslikud lisad, mis tuleb taotlusele lisada sõltuvalt projekti tüübist või programmist. Kui mõni loetletud kohustuslik lisa ei ole projekti puhul asjakohane või ei kohaldu, siis tuleb seda KIKASes toodud lisade loetelu märkuste lahtris selgitada. KIK võib nõuda taotlejalt põhjendatult muude (allpool loetlemata) lisadokumentide esitamist, mis on suunatud taotluse nõuetele vastavuse määramiseks.

Sisukord

1.	Üldised lisad.....	1
2.	Ehituslikud projektid	3
3.	Mitteehituslikud projektid.....	4
4.	Atmosfääriõhu kaitse programm.....	5
5.	Ringmajanduse programm.....	6
6.	Kalanduse programm.....	8
7.	Keskkonnateadlikkuse programm	8
8.	Looduskaitse programm	8
9.	Merekeskkonna programm	9
10.	Metsanduse programm.....	9
11.	Veemajanduse programm.....	9

1. Üldised lisad

1.1 Tõend maa, ehitise, vara või seadmete omandi või valduse kohta, kinnistusraamatu väljavõte, kokkulepe maa või ehitise omanikuga/valdajaga projekti tegevuste lubamiseks või munitsipaliseerimise algatamist tõendav dokumentatsioon või tõendusmaterjal vara ja seadmete omandi kohta. Juhul, kui toetust taotletakse siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammist, tuleb esitada koopia Riigimetsa Majandamise Keskusega või Transpordiametiga sõlmitud koostöökokkuleppest või muust asjakohasest dokumendist, mis tõendab kohaliku omavalitsuse õigust korraldada riigi omandis või maal asuva paisu keskkonnanõuetele vastavusse viimisega seotud tegevusi.

1.2 Keskkonnaameti nõusolek kui taotleja viib töid läbi tema poolt hallataval objektil või kaitsealal.

1.3 Kinnituskiri käibemaksukohustuluse staatuse ja mitte tagasi küsimise kohta, esitavad käibemaksukohustuslased seadusest tulenevate erisuste korral koos põhjenduse ja viitega käibemaksuseadusele ja vastavale erisuse paragrahvile. Käibemaks on abikõlblik kulu, kui toetuse saaja ei ole käibemaksukohustuslane või kui toetuse saajal on võimalik tõendada, et vastavalt käibemaksu reguleerivatele õigusaktidele on toetuse saaja lõpptarbija, kellel ei ole õigust projekti raames tasutud käibemaksu oma maksustatavast käibest maha arvata või tagasi taotleda ning käibemaksu ei hüvitata toetuse saajale ka muul moel. Esitavad ainult taotlejad, kes kajastavad käibemaksu projekti eelarves.

1.4 Hinnapakumuse. Üks hinnapakumuse võimalikult tarnijalt või tööde teostajalt (välja arvatud veemajanduse programmi reoveekäitluse ja joogiveevarustuse alamprogrammide ning keskkonnateadlikkuse lihtsustatud menetlusega projektide puhul).

Korrektne hinnapakumuse sisaldab pakkuja ja pakumuse saaja rekvisiite, pakumuse koostamise kuupäeva ja pakumuse kehtivusaega, informatsiooni hinna kujunemise kohta (st on loetletud tööde koosseis koos mahu ja hindadega, välja on toodud ühiku hinnad), summad kokku ilma ja koos käibemaksuga. NB! Projekti rahastamisel peab toetuse saaja järgima nõudeid hangetele. Veemajanduse programmi mitteehtuslike tööde alamprogrammist paisjärvega seotud uuringuks toetuse taotlemisel peab hinnapakumuses olema märgitud, et uuringu läbiviimisel lähtutakse KIKi kodulehel avaldatud dokumendist „Juhend paisjärve tõttu veekeskkonnale avalduva koormuse uurimiseks“, v.a juhul, kui projekti raames likvideeritakse paisutus, rekonstrueeritakse või rajatakse kalapääs ning plaanitakse setete eemaldamist paisjärvest, mille paisul on toimiv kalapääs.

1.5 Tasuvusuuring on nõutav investeringu projektide korral, kui projekti maksumus ilma käibemaksuta on üle 640 tuhat euro (v.a veemajanduse programmi projektid). Juhul, kui projekti investering toimub jätkuprojektidena etappide kaupa ning kõikide etappide koguinvestering viimase ning järgneva 3 aasta jooksul ületab 640 tuhat eurot, on kohustus esitada tasuvusuuring.

Tasuvusuuring (finantsanalüüs) peab olema koostatud alternatiivide võrdluse põhjal selgunud parimale alternatiivile. Tasuvusuuringus peavad olema hinnatud projekti elluviimisega (ehitusega) ja eksploatatsiooniga seotud kulud ja tulevikus teenitav tulu. Tasuvusuuring peab olema koostatud 30. aastase perioodi kohta ning kogu taotluse koostaja tegevuspiirkonna põhisel.

Tasuvusuuring ei tohi olla vanem kui kaks aastat.

1.6 Esindusõiguse volitus, kui taotluse allkirjastaja ei ole taotleva asutuse seaduslik esindaja.

1.7 Kulu omahinna arvutamise meetoodika (omatarbeteenus) ja seda tõendavad asutusesisesed dokumendid.

1.8 Riigiabi taotlemisel tuleb taotlejal esitada **põhjalik selgituskiri** selle kohta, kuidas taotletav abi, st projekti tegevused ja abimäärad on kooskõlas asjakohaste

otsekohalduvate EL õigusaktide konkreetsete sätetega (v.a veemajanduse programmi projektid).

- 1.9** Kui riigiabi andmise tingimused seda nõuavad, esitab toetuse taotleja oma **sidusettevõtjaid käsitleva arvestuse** selle kohta, kas taotleja on väike-, keskmine- või suurettevõtja (v.a veemajanduse programmi projektid).
- 1.10** Kui projekti eelarve sisaldab abikõlbmatut omafinantseeringut, esitab toetuse taotleja **selgituse abikõlbmatu kulude eelarve sisu, summade ja kujunemise kohta**.
- 1.11** **Joonis projekti piirkonna või objekti asukoha kohta.** Mõõtkava tuleb valida selliselt, et kogu projekti ala või objekt mahuks ühele joonisele. Joonisel peab olema eksplikatsioon.
- 1.12** **Projekti teiste partnerite kinnituskiri projekti rahastamise kohta (projekti partnerid, välisabi, doonorid, fondid jne).**
- 1.13** **Kaasrahastamine**
  - 1.13.1** Põhirahastaja rahastamise tingimused kui taotletakse KIKist kaasrahastamist.
  - 1.13.2** Põhirahastajale esitatud taotlus koos eelarvega ja/või põhirahastaja otsus, kui taotletakse KIKist kaasrahastamist.

2 Ehituslikud projektid

Ehituslikud projektid s.h rajatised, välja arvatud veemajanduse programmi projektid mille nõudeid on täpsustatud punktis 11).

2.1 Ehitusprojekt vähemalt eelprojekti staadiumis.

Ehitusprojekt peab vastama majandus- ja taristuministri 21.07.2015 määrusele nr 97 „Nõuded ehitusprojektile“. Ehitusprojekt peab kirjeldama ehitusliku projekti täpset tehnoloogilist lahendust koos joonise, seletuskirja ja projekti eelarvega, milles on detailselt lahti kirjutatud kõik planeeritavad tööd ja tarnitavad seadmed koos eeldatavate maksumustega. Ehitusprojekt peab täiendavalt sisaldama alternatiivide võrdlust, mis on läbi viidud enne tehnoloogilise lahenduse valikut. Alternatiivide analüüsi põhjal peab selguma tehniliselt, majanduslikult ja keskkonnakaitseliselt selgelt parim alternatiiv. Alternatiive tuleb kaaluda vähemalt kolme variandi vahel, välja arvatud korteriühistu valitsetava elamu ühendamisel kaugküttevõrguga. Kui alternatiive ei ole, tuleb alternatiivide puudumist põhjendada. Ehitusprojekt ehitise lammutamiseks maastikupilti kahjustava lagunened ja kasutusest väljalangenud põllumajandus-, tööstus- või militaarehitise lammutamisel ei pea alternatiivide võrdlust sisaldama. Maastikupilti kahjustavate kasutusest väljalangenud ehitiste lammutamisprojekt peab põhinema objekti hetkeolukorda kirjeldavatel konkreetsetel mõõdistustel.

Ehitusprojekti koostaja peab vastama Ehitusseadustikus¹(<https://www.riigiteataja.ee/akt/105032015001?leiaKehtiv>) §-des 23-25 kehtestatud tingimustele, ehk olema ettevõtja äriseadustiku tähenduses, omama ehitusprojekti koostamiseks ehitusseadustikus ja selle alusel kehtestatud õigusaktides ning kutseaduses nõutud kvalifikatsiooni (kutset), olema esitanud majandustegevuse registrisse (MTR) majandustegevuse teate tegevusalal projekteerimine.

Ehitusprojekt ei tohi olla vanem kui kaks aastat.

Eelpool kirjeldatud nõuetele vastav ehitusprojekt on kohustuslik esitada ka siis kui Ehitusseadustik selle koostamist otseselt ei nõua.

2.2 Väljavõtte kaitsekorralduskavast kui töö viiakse läbi kaitsealal (võib lisada elektroonilise dokumendi veebipõhise lingina).

3 Mitteehtuslikud projektid

3.1 Üldnõuded

3.1.1 Projektijuh CV (lisada kui taotleja on ise tööde teostaja, ei ole nõutud riigiasutuste puhul).

3.1.2 Seletuskiri ja kalkulatsioon eelarves olevate kulude ja ühikhindade selgituseks koos viidetega hindade kujunemise alusele nagu hinnakirjad veebilehtedel, e-kirjavahetus teenusepakkujaga, hinnapakumused jms. Tööjõukulude puhul on vajalik detailselt põhjendada töö sisu ja maht, st miks on vajalikud tööjõukulud just sellises mahus ja sellise ajaperioodi jooksul. Selgitus peab võimaldama hinnata, kas kavandatud kulud on saavutatava eesmärgi suhtes optimaalsed.

3.2 Teabekandjad (sh meediatoode, jms)

3.2.1 Lühikokkuvõtte kavandatud info- või õppematerjali, teabekandja või meediatoote sisust ja projektitulemist.

3.2.2 Levitamise-, tõlkimise-, litsentsi- või muu sellise lepingu.

3.2.3 Teabekandjate jaotuskava ja kasutamise viis.

3.2.4 Filmide puhul selgitus näitamise aja ja kanali või muu kasutamise ja levitamise viisi kohta.

3.2.5 Tele- ja raadiosaadete puhul raadio- või telekanali kinnitus saate eetrisse saatmise kohta.

3.2.6 Teabekandja müügi korral kalkulatsioon eksemplari hinna kujunemise ja planeeritava tulu kohta. Planeeritav tulu tuleb näidata projektis omaosalusena.

3.2.7 Ajakirjade puhul koopia väljaandja majandusaasta aruandest.

3.3 Laagrid, koolitused, õpitoad, teabepäevad, seminarid, õppepäevad

3.3.1 Laagri õpiväljundi ja tegevuste kirjeldus.

3.3.2 Koolituse, õpitoa, teabepäeva, seminari, õppepäeva aja- ja tegevuskava või teemade kirjeldused.

3.4 Tehniline süsteem (IT lahendus, andmebaas jms)

- 3.4.1 Tehniline lühikirjeldus, kui arendatakse tehnilist süsteemi või soovitakse olemasolevat süsteemi uuendada (IT lahendus, andmebaas, muu süsteem).
- 3.4.2 Ühe võimaliku kasutaja kinnituskiri tehnilise süsteemi (IT lahendus, andmebaas, muu süsteem) vajalikkuse kohta.

3.5 Uuringud

- 3.5.1 **Uuringu lähteülesanne**, mis mh sisaldab uuringuga seotud varasemate uuringute ülevaadet, uuringu läbi viimise tegevuskava (kirjutada lahti kuidas ja kelle poolt uuring läbi viiakse), uuringu tulemuste tutvustamise tegevuskava, ülevaadet uuringu jätkutegevustest, millest projekti tulemuste täielik saavutamine sõltub, millises ajaraamistikus peaksid jätkutegevused aset leidma, milline on jätkutegevuste eeldatav maksumus ning finantseerimisallikas. Kalanduse, metsanduse või looduskaitse programmist uuringule toetuse taotlemisel peab uuringu lähteülesandes sisalduma sotsiaal-majanduslikke mõjusid hindav osa, kui see on asjakohane. Kui sotsiaal-majandusliku mõju hindamine ei ole asjakohane, tuleb seda põhjendada.
- 3.5.2 **Uuringu, tegevuskava, teadustöö tulemuse eeldatava kasutaja kinnitus** selle kohta, et projekti planeeritavate tulemuste järele on tegelik sisuline vajadus ning uuringus, tegevuskavas, teadustöös planeeritavad tegevused on selleks kohased, välja arvatud veemajandus programmis, kui uuring on kavandatud veemajanduskavade meetmeprogrammis ja metsanduse programmis. Kinnituse peab andma juriidiline isik, kes ei ole uuringu läbi viimisega seotud. Kohustuslik lisada kui uuringu läbi viija on ise toetuse taotlejaks.

4 Atmosfääriõhu kaitse programm

- 4.1 **Kinnitus kaugküttevõrguga liitumise võimaluste puudumise kohta koos kohaliku omavalitsuse ja kaugkütteeettevõtte arvamusega**, kui taotletakse toetust atmosfääriõhu kaitse programmist lokaalküttesüsteemi rajamiseks või korteriühistu kütteseadme asendamiseks taastuvat kütust kasutava kütteseadmega.
- 4.2 **Korteriühistust üldkoosoleku otsuse protokoll**, milles on fikseeritud rekonstrueerimistöde teostamise otsus ja selle finantseerimine koos omaosalusega ning laenu võtmise puhul selle maksimaalne summa.
- 4.3 **Kinnitus roheline energia kasutamise kohta**, kui taotletakse toetust atmosfääriõhu kaitse programmist soojuspumpade baasil põhinevate lokaalküttesüsteemide rajamiseks.

5 Ringmajanduse programm

- 5.1 Fotomaterjal lammutatava ehitise kohta** maastikupilti kahjustava lagunened ja kasutusest väljalangenud põllumajandus-, tööstus- või militaarehitise lammutamisel (fotod ehitise kõigist külgedest/vaadetest ja ehitise sisevaadetest).
- 5.2 Väljavõte kohaliku omavalitsuse volikogu poolt kinnitatud jäätmekavast ja jäätmehoolduseeskirjast** (välja tuua seosed ja viited täpsele punktile ning lehekülje numbrile, millega projekt seotud). Esitavad kohalikud omavalitsused ja 100% kohaliku omavalitsuse üksuse omandis olev juriidiline isik .
- 5.3 Väljavõte kehtivast kohaliku omavalitsuse arengudokumendist.** Kohustuslik lisada kõigile taotlustele maastikupilti kahjustava lagunened ja kasutusest välja langenud põllumajandus-, tööstus- või militaarehitise lammutamise korral (lisada täpne viide esitatud taotluse ja arengudokumendi ühilduvusele).
- 5.4 Korraldatud -jäätmeveo toimimist tõendavad dokumendid,** kui taotlejaks on kohaliku omavalitsuse üksus, mille haldusterritooriumil elab enam kui 1500 inimest. Esitavad kohalikud omavalitsused ja 100% kohaliku omavalitsuse üksuse omandis olev juriidiline isik .
- 5.5 Kinnituskiri,** et jäätmete käitlemiseks (kogumiseks, veoks, taaskasutamiseks ja kõrvaldamiseks) on olemas vastavalt jäätmeseaduse § 73 lg 2 kohane jäätmeluba (või keskkonnaluba jäätmete käitlemiseks) või § 73 lg 5 kohane registreerimistõend (välja tuua tegevusloa number).
- 5.6 Kohaliku omavalitsuse hinnang selle kohta, et tegu on maastiku pilti kahjustava ja kasutusest välja langenud ehitisega, sh kohaliku omavalitsuse kinnitus, kas lammutatav ehitis asub tihe- või hajaasustusalal.** Kohustuslik lisada ainult lagunened ja kasutusest väljalangenud põllumajandus-, tööstus- või militaarehitise lammutamise korral.
- 5.7 Jäätmete käitlemiseks esitada dokumendid** (nt Keskkonnainspektsiooni või kohaliku omavalitsuse vastava sisuline seisukoht, mis põhineb saastaja tuvastamise menetluse tulemustel), millest nähtub, et jäätmete likvideerimise või objekti korrastamise kohustus ei lasu taotlejal ega maaomanikul.
- 5.8 Tegevuskava jäätmetekke vältimisel ning korduskasutuse tegevuste kohta.** Välja tuua varasemad kogemused, s.h ürituste raames tehtud tegevused. Kirjeldada ja põhjendada uusi tegevusi, s.h koostööpartnereid ja nende rolle, mis liiki jäätmetele tegevus on suunatud, kuidas tarbijaid kaasatakse. Selgitada, kuidas tagatakse tegevuste toimimine (nt kas kaasatakse vabatahtlikke, enda töötajaid, kuidas neid koolitatakse, milliseid konteinereid ja kuhu pannakse vms) ning milliste koostööpartnerite, s.h jäätmekäitlejatega on olemas kokkulepped edasiseks jäätmete käitlemiseks. Välja tuua eesmärgid kui palju ja milliseid jäätmeliikide teket vähendatakse või suunatakse korduskasutusse.
- 5.9 Tegevuste kirjeldus ja kava,** kui taotletakse toetust uuenduslike keskkonnakorralduslike lahenduste väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

- 5.10** Toetuse taotlemisel tööstuses, ehituses või teeninduses ressursside säästmisele või tõhusamale kasutamisele suunatud terviklike tehniliste meetmete väljatöötamiseks, katsetamiseks või juurutamiseks tuleb esitada järgmised lisad:
- 5.10.1** Ressursiaudit, mis peab vastama keskkonnaministri 28.06.2016 määruse nr 17 „Toetuse andmise tingimused meetmes „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus,, tegevuse „Energia- ja ressursiauditite läbiviimine” jaoks avatud taotlemise korral“ lisale "Nõuded ressursiauditile", kui taotletakse toetust ressursi säästmise või tõhusama kasutamise projektidele. Ressursiaudit peab muuhulgas näitama säästupotentsiaali ja tasuvushinnangut ning sisaldama tegevuskava ja seireplaani.
- 5.10.2** Finants-ja ressursikasutuse analüüs ja seireplaan (vorm on leitav <https://kik.ee/et/toetatav-tegevus/ringmajanduse-programm>).
- 5.10.3** Kuivõrd ringmajanduse projekte rahastatakse Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (üldine grupierandi määrus, GBER) ja selle alusel koostatud ning KIKi veebilehel avaldatud abikava alusel, tuleb taotlusele lisada eraldi konkreetne **selgitus ja kinnitus projekti tegevuste, kulude ja abimäärade vastavuse kohta GBER nõuetele**. Selgituses tuleb kasutada GBERi termineid ning seoses eri asjakohaste nõuetega tuleb viidata konkreetsetele GBER normidele (artikkel, lõige, punkt) ning selgitada, kuidas on projekti tegevused ja kulud neile vastavad. Seoses GBER artikli 14 alusel antava regionaalabiga tuleb eelkõige veenduda ja kinnitada projekti vastavust artikli 14 kõikidele asjakohastele lõigetele ning ühele neljast alginvesteeringu kategooriast, mis on sätestatud GBER artikli 2 punkti 49 alapunktis a.
Samuti peab selgitus sisaldama kinnitust GBER üldsätete (artiklid 1–8) täidetuse ja artikli 2 lõigetes 2–4 sätestatud välistuste puudumise kohta.
- 5.10.4** Projekti rahastamiskava ja omafinantseeringu suutlikkust tõendavad materjalid.
- 5.10.5** Tavaprojekti ja keskkonnasõbraliku (sh energiatõhusama) projekti maksumuse vahe kalkulatsioon vastavalt üldise grupierandi määruse artiklitele 36 ja 38, juhul kui toetust taotletakse tegevustele, mis käivad selle alla.
- 5.10.6** Projekti meeskonna kirjeldus ja rollid.
- 5.11 Keskkonnaameti arvamus** karjääri korrastamise projekti kohta.
- 5.12** Kodumajapidamistes jäätmete liigiti kogumiseks kasutatavate kompostrite, konteinerite ja muude vahendite soetamiseks toetuse taotlemisel tuleb taotluse juurde esitada **ülevaade**, kuidas kavandatud konteinerite, kompostrite või muude vahendite kasutuselevõtt aitab kaasa jäätmete liigiti kogumisele ja olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude saavutamisele.
- 5.13** Kodumajapidamistes jäätmete liigiti kogumiseks kasutatavate kompostrite, konteinerite ja muude vahendite soetamiseks toetuse taotlemisel **tervikliku plaani**

kirjeldus jäätmete liigiti kogumises ja kodus kompostimises alase teadlikkuse suurendamiseks.

6 Kalanduse programm

6.1 Elupaikade taastamise, loomise ja juurdepääsu projektide korral **Keskkonnaameti arvamus projekti tegevuste vajalikkuse ja asjakohasuse kohta.**

6.2 Elupaikade taastamise, loomise ja juurdepääsu projektide korral **Põllumajandusameti arvamus, kui tegevus toimub maaparandussüsteemi eesvoolul.**

6.3 Ihtüoloogi või **Keskkonnaameti arvamus või asjakohane uuring asustatavate kalade liigi ja koguse ning jätkusuutlikkuse kohta**, kui taotletakse toetust kalanduse programmist liikide asustamise ja taasasustamise projektidele.

6.4 Tegevuste kirjeldus elupaikade kaupa koos joonistega (ehitusprojekti puudumisel) kui taotletakse toetust kalanduse programmist elupaikade taastamise, loomise ja juurdepääsu projektidele.

6.5 Rajatava taristu kirjeldus koos joonistega (ehitusprojekti puudumisel), kui taotletakse toetust kalanduse programmist harrastuskalastuse taristu projektidele.

7 Keskkonnateadlikkuse programm

7.1 Kirjeldus projekti käigus loodavate õppematerjalide või soetatavate õppevahendite kasutajaskonna, kasutamise intensiivsuse ja tegevuste, mille läbiviimiseks loodavad õppematerjalid või soetatavad õppevahendid on vajalikud, kohta.

7.2 Tabel õppeprogrammis osalejate andmete kohta (vorm on leitav <https://kik.ee/et/toetatav-tegevus/keskkonnateadlikkuse-programm-0>). Esitatakse juhul kui kohalik omavalitus taotleb lihtsustatud korras toetust laste osalemiseks õppeprogrammides ning projektis osaleb mitu munitsipaal-haridusasutust. Tabeli võib esitada ka sel juhul kui haridusasutus on ise taotleja. **(KIKi kodulehel avaldatud tabel „Programmis osalejate andmed“)**

8 Looduskaitse programm

8.1 Lähteülesanne või selgitus millest lähtuvalt liigi, elupaiga, pargi, loodusobjekti, või ökosüsteemi hooldus- ja/või taastamiskava või uuring/inventuur koostatakse.

8.2 Liigi tegevuskava kui taotletakse toetust kaitstavate looma-, taime- ja seeneliikide ning elupaikade tegevuseks.

8.3 Kaitsekorralduskava nimetus ja viide, millest lähtub tööde läbi viimise vajadus, kui taotletakse toetust kaitsealade ja hoiualade kaitsekorralduskavades kavandatud meetmete rakendamiseks, loodusobjektide hooldamiseks või poollooduslike koosluste taastamiseks.

9 Merekeskkonna programm

- 9.1 Seiratavate andmete edasise kasutaja kinnituskiri seire vajalikkuse kohta**, kui taotletakse toetust seire läbiviimiseks (va kui taotletakse toetust Merestrateegia seireprogrammis “Eesti mereala seire ja andmekogumise programm perioodiks 2021-2026” toodud tegevuste kohta. Seireprogramm leitav https://www.envir.ee/sites/default/files/mereala_seireprogramm_2021_2026.pdf
- 9.2 Uuringu, tegevuskava, teadustöö tulemuse eeldatava kasutaja kinnitus** selle kohta, et projekti planeeritavate tulemuste järele on tegelik sisuline vajadus ning uuringus, tegevuskavas, teadustöös planeeritavad tegevused on selleks kohased. Kohustuslik lisada kui uuringu läbi viija on ise toetuse taotlejaks (välja arvatud kui uuring on kavandatud Eesti merestrateegia meetmekavas). Kinnituse peab andma juriidiline isik, kes ei ole uuringu läbiviimisega seotud.
- 9.3 Varasem meetodika, mida plaanitakse arendada**, kui taotletakse toetust mere seisundi hindamise või mere kasutamise hindamise meetodika arendamiseks.
- 9.4 Arenduse tehniline lühiülevaade**, kui taotletakse toetust mere kestliku kasutamise innovaatilise tehnoloogia arendamiseks.
- 9.5 Kasutaja kinnituskiri arendatava lahenduse vajalikkuse kohta**, kui taotletakse toetust mere kestliku kasutamise innovaatilise tehnoloogia arendamiseks.
- 9.6 Reostustõrjeplaan või link veebis kättesaadavale plaanile**, kui taotletakse toetust sadama reostustõrjeplaani täitmise tagamiseks.

10 Metsanduse programm

- 10.1 Projektiga lahendatava probleemi kirjeldus**, kui taotletakse toetust metsanduse programmis teavitus ja kommunikatsiooni projektidele.
- 10.2 Kahju tõendavad dokumendid**, kui taotletakse toetust metsanduse programmis ulukikahjude hüvitamise projektidele.

11 Veemajanduse programm

- 11.1 Jääkreostuse alamprogrammi või siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammi taotluse esitamisel eelprojekt**, joogiveevarustuse ja reoveekäitluse alamprogrammi taotluse esitamisel **tehnoloogiline projekt**. Nõue kehtib projektidele, mille abikõlblikud kulud ilma käibemaksuta on üle 10 000 euro. Alla 10 000 euro maksvate projektide puhul lisada projekti raames kavandatavate tööde lühikirjeldus ja maa-ala joonis, kuhu on kavandatud tööde ulatused ja mahud peale kantud. Jääkreostuse alamprogrammi puhul peavad joonisele olema märgitud proovivõtu punktide asukohad koos proovivõtu sügavuse ja proovis sisaldunud ülenormatiivsete ainete andmetega, kui projekti käigus teisaldatakse või tervendatakse reostunud pinnast. Kõikidel joonistel peab olema eksplikatsioon ning

selle mõõtkava tuleb valida selliselt, et kogu projekti ala mahuks ühele joonisele. Toetuse taotlemisel jääkreostuse alamprogrammist peab olema **tööde lühikirjelduses või eelprojekti** kirjeldatud projekti piirkonna kinnistute katastriüksuse numbrid, sihtotstarbed, nendel aladel tuvastatud saasteainete kontsentratsioonid pinnases või põhjavees ning arvestades keskkonnaministri 28.06.2019 määruses nr 26 „Ohtlike ainete sisalduse piirväärtused pinnases“ ja keskkonnaministri 01.10.2019 määruses nr 48 „Põhjaveekogumite nimekiri ja nende eristamise kord, seisundiklassid ja nende määramise kord, seisundiklassidele vastavad keemilise seisundi määramiseks kasutatavate kvaliteedinäitajate väärtused ja koguselise seisundi määramiseks kasutatavate näitajate tingimused, põhjavett ohustavate saasteainete nimekiri, nende sisalduse läviväärtused põhjaveekogumite kaupa ja kvaliteedi piirväärtused põhjavees ning taustataseme määramise põhimõtted“ toodud määratlus, milliseid piirnorme projekti piirkonnas konkreetsetes proovivõtupunktides ja eeldatavasti kui suurel pindalal ületatakse. Reostunud pinnase eemaldamise puhul esitatakse eeldatavad kaevetööde mahud ja teiseldatava pinnase kogused. Kui objekt puhastatakse elumaa piirarvudele vastavaks, siis esitatakse eelprojekti eraldi elumaa piirarve ületavalt reostunud pinnase ja tööstusmaa piirarve ületavalt reostunud pinnase eeldatavad mahud. Juhul kui on teada või on kahtlus, et saastus on levinud projekti piirkonnast suuremal alal, tuleb see teave tööde kirjelduses ja maa-ala joonisel kajastada.

Eelprojekti koostajal peab olema kehtiv MTR registreering tegevusaladel ehitusuuringud ja projekteerimine või hüdrogeoloogilised tööd ja projekteerimine. Ehitusuuringu ja projekteerimise tegevusalal peab olema majandustegevusteade, hüdrooloogiliste tööde puhul on nõutav tegevusluba. Eelprojekti koostajal peab olema eelnev kogemus reostuse likvideerimise projekteerimisel. **Eelprojekt** peab detailselt kirjeldama kavandatavate tööde mahtu ja ulatust. Eelprojekti peab sisaldama seletuskiri, projekti eelarve ning joonised. Seletuskiri peab sisaldama olemasoleva olukorra ja planeeritavate tegevuste kirjeldust ning nende vajalikkuse põhjendust. Eelarves peavad olema detailselt kajastatud kõik planeeritavad kulutused. Jooniste hulgas esitada projektiala ülevaateplaan, mis kajastab kogu ala ning vajadusel asendiplaanid, kus näidatud kavandatavad tegevused täpsemalt ning väiksemas mõõtkavas. Kui toetust taotletakse siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammist paisjärvedega seotud tegevusteks, peavad eelprojekti kavandatud tegevused lähtuma KIKi kodulehel avaldatud dokumendi „Juhend paisjärve tõttu veekeskonnale avalduva koormuse uurimiseks“ kohase uuringu tulemustest. Eelprojekti koostamisel ei pea lähtuma paisjärve mõju hindamise uuringu juhendmaterjalist, kui projekti raames likvideeritakse paisutus, rekonstrueeritakse või rajatakse kalapääs ning plaanitakse setete eemaldamist paisjärvest, millel on toimiv kalapääs. Viimasel juhul peab eelprojekt sisaldama detailset teavet, eemaldatavate setete koguste leidmise kohta (põhjasetatetest võetud proovide analüüsiakte, settekihi paksuse uuringute tulemused, settekoguste arvutused jms).

Tehnoloogilise projekti koostamisel tuleb järgida juhust „Juhendmaterjal tehnoloogilise projekti koostamiseks KIK veemajanduse programmi joogiveevarustuse ja reoveekäitluse alamprogrammi toetuse taotluse kohustusliku lisana“, mis on kättesaadav KIKi kodulehelt www.kik.ee.

Eelprojekt ei tohi olla vanem kui viis aastat ja tehnoloogiline projekt ei tohi olla vanem kui kaks aastat.

- 11.2 Reo- ja heitveeproovide analüüsiaktide koopiad.** Kui projektis kavandatakse reoveekäitluse tõhustamisele suunatud tegevusi, tuleb esitada heitvee analüüsiakt, kust selgub, kas ja milliste heitvee reostusnäitajate puhul ei suudeta vee erikasutusloa nõudeid täita. Projektiga kavandatud tegevuste ulatusest lähtuvalt lisada atesteeritud proovivõtja võetud ja akrediteeritud laboris analüüsitud proovide analüüsiaktide koopiad. Heitveeanalüüs tuleb võtta vee erikasutusloaga ette nähtud kohast. Proov peab olema võetud taotluse esitamisele eelnenud aasta jooksul (arvestatakse taotlusvooru tähtajast).
- 11.3 Joogivee toorveest, võrku juhitud veest ja tarbija juurest võetud proovide analüüsiaktid.** Kui projektis kavandatakse joogiveekvaliteedi parandamisele suunatud tegevusi tuleb, esitada joogivee analüüsiakt, kust selguvad probleemsed kvaliteedinäitajad. Projektiga kavandatud tegevuste ulatusest lähtuvalt lisada atesteeritud proovivõtja võetud ja akrediteeritud laboris analüüsitud proovide analüüsiaktide koopiad. Proov peab olema võetud taotluse esitamisele eelnenud aasta jooksul (arvestatakse taotlusvooru tähtajast).
- 11.4 Kehtiv Keskkonnaameti ja Terviseameti kooskõlastus ning volikogu otsuse koopia** ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava kooskõlastamise ja kinnitamise kohta.
- 11.5 Kehtiv reovee kohtkäitluse ja äreveo eeskiri ning kehtiv ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava,** mis sisaldab ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduses § 4 lõikes 2⁵ nimetatud andmeid.
- 11.6 Koopia ühisveevarustuse- ja -kanalisatsiooniteenuse hinna kehtestamist kinnitavast dokumendist** (reoveekäitluse ja joogiveevarustuse projektid) - taotlusele tuleb lisada Konkurentsiameti otsus või kohaliku omavalitsuse poolt kinnitatud dokumendid, mis tõendavad planeeritavas projektipiirkonnas taotluse esitamise hetkel kehtivaid vee- ja kanalisatsiooniteenuse hindasid.
- 11.7 Link kehtivale vee-erikasutusloale KOTKAS andmebaasis.** Kui luba planeeritakse muuta või on muutmisel seoses taotluses planeeritud tegevustega, lisada vastav info.
- 11.8 Kinnitus** selle kohta, et reoveepuhasti valmimise järgselt hakkab seda opereerima isik, kes on sihtfinantseerimise lepingu täitmise aruande esitamisest arvates eelneva 5 aasta jooksul läbinud reoveepuhastite operaatorite koolituse. Sihtfinantseerimise lepingu täitmise aruande lisana esitatakse operaatori pädevuse tõendamiseks reoveepuhastite operaatorite koolituse tunnistuse koopia. Nõue kehtib üksnes juhul, kui projekti tegevused sisaldavad **reoveepuhasti** rekonstrueerimist või rajamist.
- 11.9** Kui projektiga kavandatakse **tööstus- või tootmisettevõtte eelpuhasti** rajamist või rekonstrueerimist, projekti piirkonna **vee-ettevõtja kinnitus** et eelpuhasti rajamine aitab kaasa asulareovee puhasti töö parendamisele või viide kohaliku omavalitsuse ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamise kavale, kus seda on peetud vajalikuks.
- 11.10** Jääkreostuse alamprogrammist toetuse taotlemisel **koopia erastamise või ostumüügi lepingust või mõnest muust dokumendist** (nt Keskkonnainspektsiooni vastava sisuline seisukoht, mis põhineb saastaja tuvastamise menetluse tulemustel),

millest nähtub, et reostuskolde likvideerimise või objekti korrastamise kohustus ei lasu taotlejal ega maaomanikul.

- 11.11 Jääkreostuse alamprogrammi taotluse esitamisel lisada kinnitus**, et esitatud taotluse rahastamisel tellib toetuse saaja omanikujärelevalve teenuse ettevõtjalt, kes vastab ehitusseadustikus vastavale ettevõtjale kehtestatud nõuetele (vt §-d 23, 24, 25), kui projekti abikõlblike kulude summa on üle 32 000 euro. Võimalusel lisada eksperdi nimi (juriidiline isik).
- 11.12 Jääkreostuse alamprogrammist toetuse taotlemisel lisada kinnitus**, et saastunud objekti puhastustööd teostab ohtlike jäätmete käitlus litsentsi omav isik. Taotluse juurde lisatud hinnapakumuse tegija peab samuti omama ohtlike jäätmete käitlus litsentsi.
- 11.13 Jääkreostuse alamprogrammist saastunud alade puhastamiseks eramaal lisada vähemalt ühe sõltumatu eksperdi raport**, mis kajastab nii kinnistu(te) puhastustööde-eelset turuväärtust kui ka hinnangulist puhastustööde järgset turuväärtust, arvestades olemasolevaid või planeeritavaid arendusprojekte vastava(te)l kinnistu(te)l.
- 11.14 Siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammi esitatava taotluse korral erialaeksperdi (loodusteadused) koostatud uuring**, mis annab hinnangu veekogu seisundist (setted, kalastik, hüdro-morfoloogia jms tegurid) ning toob välja põhilised survetegurid, mis mõjutavad negatiivselt veekogu. Uuringu koostamisel peab järgima veeseaduse ja keskkonnaministri 01.09.2019 määruse nr 35 „Vesikonna veeseireprogrammi sisu, veeseireprogrammi koostamise põhimõtted, meetodid ja metoodika ning rakendamise nõuded“ nõudeid. Uuring peab andma esialgsed suunised, mida on vaja veekogu seisundi parandamiseks või säilitamiseks ette võtta. Taotluse esitamise hetkel ei tohi uuring olla vanem kui 3 aastat. Tingimust ei rakendata, kui toetust taotletakse paisjärvega seotud tegevuseks.
- 11.15 Siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammist paisjärvega seotud tegevustele toetuse taotlemisel tuleb lisada taotlusele KIKi kodulehel avaldatud dokumendi „Juhend paisjärve tõttu veekeskonnale avalduva koormuse uurimiseks“ kohane uuring, mis kinnitab kavandatud tööde vajalikkust**. Uuringu sisule ja selle koostajatele kohalduvad nõuded on sätestatud eelpool nimetatud juhendis. Uuring ei ole vajalik, kui projektiga likvideeritakse paisutus, rekonstrueeritakse või rajatakse kalapääs või eemaldatakse setteid paisjärvest, mille paisul on toimiv kalapääs.
- 11.16 Siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammi esitatud taotluse korral keskkonnamõtjude hindamise lõpparuanne**, kui keskkonnamõtjude hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest tulenevalt planeeritakse taotluses tegevusi, millega kaasneb olulise keskkonnamõtju seaduse § 6 lõike 1 kohaselt. Juhul, kui seadusest tulenevalt ei ole keskkonnamõtjude hindamine vajalik, peab taotleja taotlusmaterjalidele lisama **Keskkonnaameti seisukoha keskkonnamõtju hindamise vajalikkuse kohta**. Kui Keskkonnaameti seisukoht on, et taotluses planeeritava tegevuse elluviimiseks on vajalik korraldada keskkonnamõtjude hindamine, tuleb taotlejal esitada keskkonnamõtjude hindamise lõpparuanne.

- 11.17 Siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammi taotluse esitamisel lisada kinnitus**, et esitatud taotluse rahastamisel tellib toetuse saaja omanikujärelevalve teenuse ettevõtjalt, kes vastab maaparandusseaduses maaparandusalal tegutsevale ettevõtjale kehtestatud nõuetele (v.t §-d 35 ja 36) või juhul, kui maaparandusseaduses kehtestatud nõuded ei kohaldu, erialaeksperdit (loodusteadused). Võimalusel lisada eksperdi nimi.
- 11.18 Mitteehtuslike tööde alamprogrammist paisjärvega seotud uuringuks toetuse taotlemisel kinnitus** selle kohta, et uuring viiakse läbi vastavalt KIKi kodulehel avaldatud dokumendile „Juhend paisjärve tõttu veekeskkonnale avalduva koormuse uurimiseks“. Uuring ei ole vajalik, kui projektiga likvideeritakse paisutus, rekonstrueeritakse või rajatakse kalapääs või eemaldatakse setteid paisjärvest, mille paisul on toimiv kalapääs.
- 11.19 Mitteehtuslike tööde alamprogrammist paisjärvega seotud uuringuks toetuse taotlemisel** (KIKi kodulehel avaldatud dokumendis „Juhend paisjärve tõttu veekeskkonnale avalduva koormuse uurimiseks“ sätestatud nõudeid) nõutud **veeproovide analüüsitulemused** ning vajadusel selles dokumendis nõutud eksperthinnang.
- 11.20 Mitteehtuslike tööde alamprogrammi taotluse esitamisel lisada detailne lähteülesanne**, millest selgub töö eesmärk, mis probleemi lahendatakse, sh seos veemajanduse programmi eesmärgiga, töö objektide loetelu ja kirjeldus, lühiülevaade kasutatavast meetodikast, töö ajakava, oodatava tulemuse kirjeldus, sh vormiline tulemus (uuringu aruanne, andmebaas vms). Ühtlasi kirjeldada projekti vajadust ja kasutamise võimalusi kolmandatele osapooltele (nt riigiasutused).
- 11.21 Üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava riigiabi taotlemisel** tuleb esitada kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu **tähtajaline otsus vee-ettevõtjaks määramise kohta, millega on antud ettevõtjale õigus/kohustus üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutada** taotlusega hõlmatud piirkonnas (vt Euroopa Komisjoni 20. detsembri 2011. a otsuse „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes“ (2012/21/EL) artikli 4 punktid a-c). Vähesese tähtsusega abi taotlemisel ei pea see ülesande andmise akt olema tähtajaline.
- 11.22 Kui projekti tegevused toimuvad reoveekogumisalal, mille ühisveevärgi- ja -kanalisatsioonisüsteem hõlmab mitme kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumit, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse nõuetele vastav mitme kohaliku omavalitsuse haldusterritooriumit hõlmava ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni kasutamise tingimusi sätestav omavalitsuste vaheline leping.**
- 11.23 Projektipiirkonna kohaliku omavalitsusüksuse kinnitus**, et kõik tema halduspiirkonnas asuvad reoveekogumisalad ja nende piirid on vastavuses tegeliku olukorraga. Kinnitus peab mh sisaldama kõiki antud kohaliku omavalitsusüksuse reoveekogumisalade nimesid ja keskkonnaministri käskkirjaga kinnitamise kuupäevi.